

2.2021 PÄÄKIRJOITUS

Ajankohtaista ja omakohtaista ammatillisen koulutuksen kentältä – multitaskauksesta multipaskaukseen?

Annukka Tapani

VTT, yliopettaja

Tampereen ammattikorkeakoulu

annukka.tapani@tuni.fi

Vuosi sitten Ammattikasvatuksen aikakauskirjan pääkirjoituksessa Sissi Huhtala ja Annukka Tapani pohtivat opettajia ja opiskelijoita digimuukalaisina korona-ajassa (Huhtala & Tapani, 2020). Silloin korona-aikaa ajateltiin projektina, jolla on alku ja loppu. Pohdinnassa oli jo silloin, mitä tästä jää

osiksi toimintakäytäntöjämme. Tampereen korkeakouluuyhteisössä etätöön vuosi päivää vietettiin 11.3.2021 ja edelleen olemme saman teeman äärellä, sillä viivahteella, että loppua ei pandemialle kuitenkaan vielä ole näkyvissä. Nyt on hyvä hetki pysähtyä tarkastelemaan, mikä nyt on ajankohtaista ammatillisen koulutuksen kentällä ja mitä teemoja kulunut vuosi on esiin nostanut.

Itseohjautuvuutta ja sen tukemista

Opetushallitus on evästännyt koulutuksen järjestäjiä ja ennen muuta opettajia opiskelijoiden hyvinvoinnin toteuttamiseen ja laadukkaaseen etäopetukseen (Opetushallitus, 2021). Teemat ovat keskeisiä, koska kaksi kolmannesta ammatillisen koulutuksen opiskelijoista on kokenut etäopiskelun henkisesti raskaana: 37 % vastanneista olisi tarvinnut enemmän tukea opintoihinsa ja opiskelijat kokevat, että heiltä on vaadittu itseohjautuvuutta, jota kaikilla ei ole ja sen tukeminen etänä on ollut hankalaa (Owalgroup, 2021).

Jo ennen korona-aikaa itseohjautuvuuden ja sen edistämisen merkitys on havaittu tärkeäksi ja sitä on tutkittu hyvin monissa konteksteissa: 1) oppimisen ja opettamisen muutoksena 2) verkko-oppimisympäristöissä 3) eri oppiaineiden opettamiseen sovellettuna 4) keskusteluissa oppimisvaikeuksien yhteydessä ja 5) osana persoonallisuuden piirteiden ja taustojen merkitystä osana onnistuneita oppimiskokemuksia (Sinkkonen & Tapani, 2021). Itseohjautuvuutta tarvitaan nykyisessä ja myös tulevaisuuden työelämässä ja siksi sen edistäminen on ammatillisen koulutuksen yksi tärkeä tehtävä (ks. Sinkkonen & Laulainen, 2019). Itseohjautuvuutta voi edistää koulutuksessa myös sitä kautta, että saa positiivista palautetta muilta yhteisön jäseniltä ja pääsee vaikkapa opettamaan ja opastamaan vertaisopiskelijoita (Yli-Rämi & Tapani, 2020). Itseohjautuvuus kasvaa, kun opiskelijoihin luotetaan ja heille annetaan vastuuta, kuitenkin niin, että opettaja toimii taustalla ohjaajana, kohtaajana, tilanteiden sanoittajana, oppimisen johtajana ja viitoittajana (Sinkkonen & Tapani, 2020). Etätyöskentelyssä ja -opiskelussa on korostunut molem-

minpuolinen vastuunottaminen: opettajan pyrkimys osallistaa ja kuulla opiskelijoita erilaisia teknisiäkin sovelluksia hyödyntäen ja opiskelijan pyrkimys rakentaa henkilökohtainen oppimisympäristönsä niin, että hän pystyy näihin tarjoumiin tarttumaan: esimerkiksi pyrkimällä keskittämään ajatuksensa meneillään olevaan asiaan sulkemalla sähköpostit ja muut sovellukset opiskelun ajaksi (Tapani & Sinkkonen, 2021). Opettajien tunnelmat chatti-juontajuudesta ja vuorovaikutuksen hankaluudesta ovat tulleet esiin myös Ylen kyselyssä: opetus saattaa muuttua tiedon kaatamiseksi, jollei opiskelijoita saada mukaan; tärkeää olisi, että opiskelija sanoisi jotain, toinen reagoisi siihen ja kaikki tulisivat kuulluksi (Hukkanen, 2021).

Vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä

Ammatillisen opettajankouluttajan työssä uudistuminen ja tulevaisuuteen katsominen on melkein pakko, jotta omaa työtä voi toteuttaa. Tulevaisuusperspektiiviä antaa se, että nykyiset ammatillisen koulutuksen opiskelijat ovat työssä vielä 2050-luvulla (ks. esim. Acatiimi, 2012). Näin ollen ammatillisen opettajankoulutuksen pitää pystyä varustamaan tulevat opettajat ennakoinnin kyvyillä ja muutosvalmiuksilla. Vuosia näistä teemoista luennoineellekaan uuden kohtaaminen ei kuitenkaan ollut itsellekään itsestään selvää. Vaikka siirtyminen verkko-opettajaksi tapahtui melkein pä yhdessä yössä, ei voinut jäädä tuleen makamaan. Tampereen ammattikorkeakoulussa ei-opettajankokemusta omaaville opettajaopiskelijoille suunniteltu yksi valinnainen kesällä järjestetty opintojakso ”Peruskivi ammatilliseen opettajuuteen”, joka perustui opetusmenetelmäkokeiluihin ja vankkaan vuorovaikutukseen, piti ”siirtää verkkoon”. Oppimista se oli joka minuut-

ti konkariopettajallekin. Keskeinen opettajan työn osaaminen, vuorovaikutus, sai uudet ulottuvuudet, kun missään tilanteessa ei voinut opiskelijoiden kehon kieltä lukea: onko opetus relevanttia, pitäisikö pitää tauko, haluaisiko joku kysyä tai sanoa jotain. Kaiken tuon selvittämiseen on toki keinot, mutta uudistumista se on vaatinut. Ja edelleen vaatii. Epävarmuudessa eläminen on koetellut jokaista, yrittäjämäiseksi opettajaksikin tunnustautuvaa: opiskelijoiden kysymyksiin, milloin palaamme kampukselle tai onko meillä vielä lähipäiviä livenä, on ollut mahdoton vastata, mutta oppilaitosjohdon linjaukset ovat tässä tuoneet selkeyttä ja selkänojaa, johon tukeutua.

Vuorovaikutuksen ohella toinen keskeinen kokemusperäinen havainto on ollut yhteisöllisyys. Opiskelijat toivoivat yhteisöllisyyden ja vertaisuuden kokemuksia. Opettajat kaipaavat ammatillista keskustelua, mutta myös satunnaisia kopiokoneella tapahtuvia kuulumisten vaihtoja, yhteisiä kahvihuonekohtaamisia ja keskusteluja asiasta ja asian vierestä. Opettajien tiimityön tekemisen tutkimus on tässä ajassa näyttäytynyt uudenaikaisessa valossa. Tiimeillä ja tiimeissä toimimisella voidaan nähdä olevan hyvinvointia lisäävä merkitys (Tapani, 2021). Toisaalta opettajien tiimityö ja yhdessä tekeminen näyttää hyvin moniulotteisena (Salo & Tapani, 2021): yhteistyötä tehdään useiden tahojen kanssa, mutta Katrien Vangriekenin ja muiden (2015) esiinnostama yhteistyö, jossa opetus suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä, on harvinaista. Yhteistyötä sen sijaan tehdään esimerkiksi opetussuunnitelman yhteistoinnillisessa kehittämisessä tai moniammatillisissa verkostoissa ja projekteissa, dialogiin perustuvien opetusmenetelmien kehittämisessä ja mentoroinnissa (Salo & Tapani, 2021). UAS-journalin 10-vuo-

tisjuhlaseminaarissa maaliskuussa 2021 Hannele Louhelainen nosti esiin uudenaikaisen AMK-opettajuuden osaamisen ja siihen liittyvän haasteen:

”Opetushenkilöstön työ on muokkautunut. Yrittäjän ja alihankkijan työksi. Henkilöstöllä oman työn johtaminen korostuu entisestään ja se, ettei pala loppuun.”

Opettajien tiimityö, yhdessä tekeminen ja myös ihan arkipäiväinen kuulumisten kyseleminen on nyt etäaikana jäänyt melko vähälle. Päivän aikana useat virtuaalokokoukset alkavat jo vuoden toteutuksena kuormittaa sen verran, että pyrkimys on tehokkaasti hoitaa asiat eikä satunnaiselle jutustelulle jää aikaa. Kevyehkössä blogitekstissä (Tapani, 2020) pohdinnan paikkana oli kuulumisten ja välittämisen tunteen välittymisen haaste. Jos opettajana koemme tällaisia tunteita, mitä kokemus sitten opiskelijoille onkaan.

Tulevaisuuteen kurkistelua

Jos kurkotamme oikein kunnolla tulevaisuuteen, voimme jo nyt miettiä tulevaisuuden ammatteja, joita ovat vaikkapa onnellisuusopettori, virtuaaliravintoloitsija tai sijaismatkustaja, some-maineen parantaja tai organisaatiolääkäri (Frilander, 2018; Linturi & Kuusi, 2018); myös tunnelmainsinööri tai slow designer kuulostavat trendikkäiltä yhtä lailla kuin entisajan ammateista paluun tekevät kansanparantajat ja kuppajaat (Töissä ja koulussa vuonna 2050 – tältä se näyttää?, 2014). Toisaalta Opetushallituksen (2019) raportissa kaksi osaamista kohoaa ylitse muiden: asiakaslähtöinen palveluiden kehittämisosaaminen ja kestävä kehityksen tuntemus. Raportissa korostetaan, että kestävä kehityksen periaatteiden ymmärtäminen on nousemassa uudeksi kansalaistaidoksi. Lisäksi tulevaisuu-

den koulutusta miettiessä ei voi sivuuttaa tulevaisuuden työelämätaitoja (Ilmarinen, 2017):

1. Vuorovaikutustaito
2. Itsetuntemus
3. Tunneälykyys ja empatia
4. Kyky ja tunnistaa ja kehittää omaa osaamista
5. Verkostoitumiskyky
6. Resilienssi eli muutosjoustavuus
7. Yhteistyökyky
8. Kyky toimia erilaisissa ympäristöissä ja kulttuureissa
9. Kriittinen ajattelu ja luovuus
10. Itseohjautuvuus

Näiden yhdistämisessä onkin kiintoisaa oppimishaaste ammatillisen koulutuksen kentälle. Kun lisäksi Osaaminen 2035 (2019) raportissa todetaan, että pelkät geneeriset osaamiset eivät riitä tulevaisuuden työtehtäviin työllistymisessä, päästään opetuksen, koulutuksen, oppimisen ja opettamisen toteuttamisen peruskysymysten äärelle. Osaaminen 2035 –raportti ehdottaakin, että pitäisi alkaa puhua osaamisjärjestelmästä koulutusjärjestelmän ohella. Nyt kun ammatillisen koulutuksen uudistus on koettu ja laitettu käytäntöön, herää ajatus siitä, että voisiko uusi reformi kytkeytyä vielä tiukemmin osaamisajattelun ympärille, koulutuksen ja kasvatuksen sivistystehtävää unohtamatta? Sivistys on monimerkityksellinen ja –määritteinen termi, mutta tässä yhteydessä se voisi tarkoittaa vaikkapa jotain sellaista, joka on olemassa sen itsensä vuoksi – kenties vain itse inhimillisen olemassaolon rikastamiseksi (Miettinen, 2020). Voisiko uudistuneesti ajatella, että ammatillinen koulutuskin tarjoaisi aikaa ajatella ja kasvaa sivistyneeksi ihmiseksi ja yhteiskunnan täysipainoiseksi jäseneksi, niin kuin laki velvoittaa (Laki ammatillisesta koulutuksesta, 2017). Timo Miettinen (2020) kiteyttää sivistysajattelua puhuttelevasti:

”Sivistysidealin kautta paljastuva ihminen ei ole vain kuluttaja tai työläinen, kansantalouden resurssi tai kuluerä, organismi tai informaation välittäjä, puoliso tai vanhempi. Ihminen on jotain olennaisesti muuta, itseään reflektioiva, olemistaan kyseenalaistava ja ajassa kehittyyvä olento.”

Osaamis- ja sivistyskeskusteluun kytkeytyy ammatillisen koulutuksen kentällä vallitseva kompetenssi- ja kysymyspuhe. Reijo Miettinen (2019) toteaa, että kompetenssiajattelulla pyritään kattamaan ja integroimaan tiedot, taidot, asenteet ja arvot, mutta samalla käsitteeseen liittyvä pyrkimys erottaa sisältötieto ja ajattelu toisistaan. Tämän suuntainen kieli suuntaa kasvatusta valmiuksiin, jotka ovat mitattavissa ja joita pidetään työllistymisen ja talouden kehityksen kannalta tärkeinä ja tämä kaventaa käsityksiämme kasvatuksen ja sivistyksen tarkoituksesta ja sisällöstä. Miettisen (2019) mukaan erottelu on johtanut puhetapaan, jonka mukaisesti sisältö ja käsitteet eivät ole olennaisia vaan ajatteluprosessi ja opiskelijan aktiivisuus. Tieteellisten käsitteiden omaksuminen on kuitenkin niin sivistysprosessin kuin yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisujenkin perusta (Miettinen, 2019).

Yksi ajankohtaiskysymys onkin, miten opettaa substanssia, sivistystä ja työelämätaitoja? Pohdintaa voi taustoittaa sillä, mihin haluamme opiskelijan kiinnittyvän. Opintoihin ja oppilaitokseen, jotta hän tuottaa valmistuessaan rahaa ja jatkaa toivottavasti mukana alumnitoiminnassa; työelämään ja tuleviin työtehtäviin, jolloin hän omaksuu ammattialan toimintatavat ja sopeutuu työn ja työelämän jatkuvaan muutokseen vai yhteiskuntaan ja tulevaisuuteen, jolloin hän ymmärtää työelämää osana laajoja yhteiskunnallisia ja globaaleja kehityskulkuja sekä ymmärtää

oman ja edustamansa alan vastuun (Kukkonen, 2020). Kysymys on melkoinen ”wicked problem” enkä edes yritä siihen antaa vastausta. Yksin. Sen sijaan toivoisin, että teema herättäisi opettajien keskuudessa keskustelua ja yhteisöllistä pohdintaa. Mihin haluamme opiskelijan kiinnittyvän ja miksi ja miten voimme tässä kiinnittymisessä itse olla tukena ja apuna.

Etäopetus, opetuksen uudenlaiset mahdollisuudet suunnitteluineen ja toteutuksineen ovat myös oivallinen paikka palata perusasioiden äärelle: Harri Kukkonen (2014) tarjoaa tähän ajatteluun mahdollisuutena oman alan kynnyksäsitteiden esiin tunnistamisen. Kynnyksäsitteille ominaista on käänteentekevyys, peruuttamattomuus, yhdentyminen, rajaavuus ja työläys ja niiden avulla voidaan avittaa ammatti-identiteetin syntyä: ne tarjoavat opiskelijalle rakennuspalikoita tulla opintojen kautta oman ammattialan täysivaltaiseksi jäseneksi (Kukkonen, 2014). Kynnyksäsitteille perustuva koulutuksen suunnittelu ja toteutus on melko uutta ja kun siihen lisättäisiin vielä suhtautumisperustainen opetussuunnitelma, voitaisiin olla todella uuden äärellä. Suhtautuminen, vahvuuksiin keskittyminen, se mitä tuot tullessasi, on pääomaa, jolla siirrytään alalta toiselle ja houkutellessa esiin myös toisessa piilevää hyvää (Salonen, 2020). Mikä on siis sinun supervoimasi työyhteisössä tai opetuksen toteuttamisessa, se kannattaa tunnistaa ja sitä kannattaa vaalia. Houkutellessa toisissamme se hyvä, siis paras, esiin.

Ammatillisten opettajaopiskelijoiden havaintoja

Edellä mainitun katsauksen perusteella voisi todeta, että ajankohtaisista ammatillisessa koulutuksessa on verkkovuorovaikutukset ja kohtaamiset

hyvinvoinnin tukena, yhteisöllisyys ja tii-mityö, ammatillisen koulutuksen merkitys sivistyksen ja hyvän elämän edistäjänä mutta myös tulevaisuuden opettajuutta kannattelevat ajatusmallit. Pääkirjoitusta varten keräsin myös opettajaopiskelijoiden havaintoja maaliskuussa 2021. Aineisto on tuotettu osana ”Opettaja muuttuvassa yhteiskunnassa” –opintojaksoa. Kysymys ammatillisiksi opettajiksi opiskelevalle oli, mikä on heidän mielestään ajankohtaista ammatillisessa koulutuksessa tällä hetkellä. Ryhmä, jonka vahvuus tällä hetkellä on 21 opiskelijaa, on aloittanut opinnot syksyllä 2020 ja he ovat tällä hetkellä yksilöllisten opintopolkujen mukaisesti melko eri vaiheissa opintoja; suuri osa on valmistumassa kevään 2021 aikana, loput valmistunevat syksyn 2021 aikana. Lähiopetuspäiviä oli takana aineiston keräämishetkellä 15 ja jäljellä vielä 7. Suurin osa ryhmästä on ei-opettajana toimivia, joten tehtävän avulla hain samalla myös palautetta ammatillisen opettajankouluttajan työstä: mihin opiskelijoiden huomio on opintojaksojen ja niiden toteutuksen aikana kiinnittynyt. Ohjeistus tehtävälle oli, että mihin asioihin olette kiinnittäneet huomiota koulutuksen aikana opetuksessa, ohjauksessa, keskusteluissa ja omissa havainnoinneissa ammatillisen koulutuksen konteksteihin tutustuessanne.

Opettajaopiskelijoiden vastaukset esitän sanapilvenä (kuva 1). Suurimmat ajankohtaiset asiat olivat monikuluttuuruus, multitekeminen, digitaalisuus ja vuorovaikutustaidot. Yksittäiset havainnot vaihtelevat biotaloudesta ja ilmastonmuutoksesta opetussuunnitelmatyöhön ja työpaikoilla järjestettävän oppimisen haasteisiin.

Kolmantena näkökulmana ajankohtaisiin asioihin otan esiin tässä numerossa julkaistut artikkelit. Tämän jälkeen vedän yhteen, millaisia näkökulmia ammatilli-

Ajankohtaista ammatillisessa koulutuksessa

Type your answer here...

40 characters remaining

Kuva 1. Ammatillisten opettajaopiskelijoiden näkemyksiä ajankohtaisista asioista ammatillisen koulutuksen kentällä

seen koulutukseen tällä hetkellä on tarjolla.

Teemanumeron artikkelit

Ammattikasvatuksen aikakauskirjan vuoden 2021 toinen numero tarjoaa kattauksen ammattikasvatuksen ilmiöihin: elinikäisen oppimisen avaintaidoista erityisopettajankoulutuksen opetussuunnitelmiin, ammattikorkeakoulun opinnäytetöiden työelämäyhteyksistä ja jatkuvasta oppimisesta oppilaitosten ulkopuolella. Lisäksi postuumisti tarkastellaan YTT Jari Koivumaan väitöskirjan teemaa ammattiopiskelijoiden näkemyksistä koulutuksen toimintaympäristön muutoksista.

Reijo Miettinen, Leila Pehkonen, Tarja Lang ja Kaisa Pihlainen (2021) nostavat tarkasteluun artikkelissaan tutkintoviitekehityksen ja sen riittämättömät kytkennät luonnonympäristön, yhteiskunnan ja työelämän muutoksiin. Kirjoittajat korostavat, että opetuksen tavoitteissa pitäisi enemmän huomioida tiedon kehitys ja monipuolinen asiantuntemus osaavan suorituksen ja ongelmaratkaisun perustana. Koulutuksen, työelämän ja yhteis-

kunnan suhteen ongelma ei ole ratkaistavissa esittämällä luetteloja tulevaisuustaidoista ja yksilön joustavuuden turvaavista ihanneominaisuuksista. Tästä teemasta lisää julkaisun ensimmäisessä artikkelissa *”Euroopan Unionin elinikäisen oppimisen avaintaidot, eurooppalainen tutkintoviitekehitys ja oppilaitosten opetussuunnitelmien kehittäminen”* (Miettinen ja muut, 2021).

Marjatta Takala, Maija Mäkinen, Seija Eskola, Minna Saarinen ja Katja Sutela (2021) ovat etsineet yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen 60 opintopisteen laajuisista erityisopettajankoulutuksen opetussuunnitelmista keskeiset teema-alueet ja vertailleet niitä keskenään artikkelissaan *”Mitä erityisopettajien koulutuksissa opetetaan? - Havaintoja yliopistojen ja ammatillisten opettajakorkeakoulujen opetussuunnitelmista”*. Erityispedagoginen tietotaito ja osaaminen yhdistävät koulutuksia, sen sijaan erottavina tekijöinä voitiin tunnistaa tutkimusperusteisuuden korostuminen yliopistoissa ja työelämän kehittämisen merkitys ammattikorkeakoulussa (Takala ja muut, 2021).

Ilkka Väänänen, Päivikki Lahtinen ja Sirpa Laitinen-Väänänen ovat tutkineet ”*Ammattikorkeakouluopiskelijoiden näkemyksiä opinnäytetyön työelämäyhteydestä*”. Kirjoittajat korostavat yhteistyön merkityksellisyyttä ja opinnäytetöiden toimimista yhteisenä ohjattuna oppimisareenana. Yhteistyö kaikkien prosessin toimijoiden kesken on kirjoittajien mukaan onnistuneen opinnäytetyöprosessin lähtökohta (Väänänen ja muut, 2021).

Jani Siirilä, Kimmo Mäki ja Heikki Kinari (2021) laajentavat tarkastelua oppimisen mahdollisuuksista oppilaitosten ulkopuolelle. Artikkelissaan ”*Jatkuva oppiminen oppilaitosten ulkopuolella – yhteisiä tulkintoja ja merkityksiä rakentamassa*” kirjoittajat tutkivat, miten jatkuva oppiminen ymmärretään ja miten sen nähdään toteutuvan oppilaitoskontekstin ulkopuolella. Tuloksena on, että jatkuva oppiminen ymmärrettiin toteutuvan ensisijaisesti työn kautta oppimisena, ratkaisuna työelämän ja yhteiskunnan jatkuvaan muutokseen. Se toteutui organisaatioissa monipuolisten osaamisen tunnistamisen menetelmien, täydennys- ja tutkintotavoitteiseen koulutukseen osallistumisena ja organisaation näkemisenä oppivana työyhteisönä (Siirilä ja muut, 2021).

Marja Irjala, Satu Uusiautti ja Asko Suikkanen (2021) tiivistävät Jari Koivumaan väitöskirjan pohjalta ”*Ammattiopiskelijoiden näkemyksiä koulutuksen toimintaympäristön muutoksista ja uudistuksista Suomen Lapissa ja kahdessa Saksan teollisuusosavaltiossa*”. Tutkimuksessa tarkasteltiin, minkälaisia merkityksiä oppilaitostoimijat tuottivat työn muutoksesta ja koulutuksen uudistuksista sekä niiden välisistä vaikutusyhteyksistä. Tuloksissa näkyvät lappilaisten ja saksalaisten opiskelijoiden toimintaympäristöjen erot. Saksalaiset olivat tietoisia hyvistä mahdolli-

suuksistaan työllistyä, erityisesti suuryrityksiin, joissa olivat jo oppisopimuskoulutuksessa. Lappilaiset opiskelijat suuntautuivat työmarkkinoille koulutuksen sisällöllisten tekijöiden ja ennakoimiensa työelämän vaatimusten pohjalta. Yhdistävä tekijä oli katse tulevaisuuteen ja molemmissa maissa opiskelijat pitivät itseään tulevaisuuden työelämän muutoksenteijöinä (Irjala ja muut, 2021).

Lopuksi: kohti multipaskaa- mista?

Tiivistykseenä voidaan huomata, että *ajankohtaishavainnoissa* näyttäytyivät verkkovuorovaikutukset ja kohtaamiset hyvinvoinnin tukena, yhteisöllisyys ja tiimityö, ammatillisen koulutuksen merkitys sivistyksen ja hyvän elämän edistäjänä mutta myös tulevaisuuden opettajuutta kannattelevat ajatusmallit. *Opiskelijoiden avainsanoja olivat* monikuluttuuruus, multitekeminen, digitaalisuus ja vuorovaikutustaidot. *Artikkelieissa* keskitytään elinikäisen oppimisen avaintaitoihin, erityisopettajankoulutuksen opetussuunnitelmiin, ammattikorkeakoulun opinnäytetöiden työelämäyhteyksiin, jatkuvaan oppimiseen oppilaitosten ulkopuolella ja ammattiopiskelijoiden näkemyksiin koulutuksen toimintaympäristön muutoksista.

Yhteistä havainnoille on se, että vuorovaikutusta tarvitaan, oli kyse sitten opetuksen siirtymisestä verkkoympäristöihin, opettajan työstä opiskelijoiden kanssa tai vuoropuhelusta oppilaitoksista työelämäyhteyksiin. Yhteistä on myös se, että ammatillinen koulutus ja ammattikasvatus näyttäytyvät moni-ilmeisenä ja monivahteisena, on kyseessä sitten opettajan osaaminen tai toimintakenttä. Jo tässä numerossa esitetyistä näkökulmista syntyisi laaja osaamiskartta. Ammatillisen

opettajan osaamisia tarkastelleet Annukka Tapani ja Arto Salonen (2019) tunnistivat aineistoista 53 erilaista taitoa. Pääkirjoituksen aineistoista voidaan helposti tunnistaa 10-20 taitoa, joten ammatillisen opettajan voidaan todeta olevan aito multitaskaaja. Onko kehitys sitten kulkemassa kohti multipaskaamista: teemme entistä enemmän asioita yhtä aikaa ja hyppelehtien asiasta toiseen, kun olemme melkeinpä jatkuvasti koneen äärellä. Kuvayhteyden voi sulkea ja ”taskailla” samaan aikaan muita tehtäviä. Multipaskaaja lienee synonyymi ”sutta ja sekunda” tekeväälle. Yksi huoli tässä etäajassa onkin, että pysyvämmekö keskittymään mihinkään kunolla. Työterveyslaitoksen erityisasiantuntija, ammatillinen opettajaopiskelija Elina Östring on nostanut esiin kognitiivisen ergonomian käsitteen (Östring, 2021). Käsite liittyy ihmisen tarkkaavaisuuteen sekä havainto-, muisti- ja ajattelukyvyyn asettamille reunaehdoille ihmisen, työn ja tekniikan vuorovaikutuksessa; keskiössä on erityisesti työmuistin kuormittuminen, kun tehtävät ovat vaativia tai jos huomio täytyy suunnata pois varsinaisesta tehtävästä usein tai pitkäksi aikaa (Kognitiivinen ergonomia, n.d.). Olisiko multipaskauksen vähentämisessä ja työmuistikuorman armahtamisessa meillä kaikilla etäilijöillä jotain uutta opeteltavaa kotityöpisteille, tiskikoneentyhjennyksien, syväkykköjen ja jatkuvien pikaviestien seurannan ohena?

Lähteet

Acatiimi (2012). Kuudes aalto ravisuttaa työelämää. https://www.acatiimi.fi/8_2012/08_12_10t.php

Frilander, J. (2018). Raportti: 20 suurta muutosta ja yli 200 tulevaisuuden työtä – Mikä on sinun uusi ammattisi? <https://yle.fi/uutiset/3-10156148>

Huhtala, S., & Tapani, A. (2020). Opettajat ja opiskelijat digimuukalaisina korona-ajassa. *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja*, 22(2), 4–11. Noudettu osoitteesta <https://journal.fi/akakk/article/view/95731>

Hukkanen, V. (2021). Ylen kysely: Etäopetus tekee opettajasta chat-juontajan, jolle kukaan ei vastaa – kameran aukaiseminen pelottaa oppilaita. <https://yle.fi/uutiset/3-11837844>

Ilmarinen. (2017). Uudistu tai katoa – mitkä ovat tulevaisuuden tärkeimmät työelämätaidot? <https://www.stinfo.fi/tiedote/uudistu-tai-katoa-mitka-ovat-tulevaisuuden-tarkeimmat-tyoelamataidot?-publisherId=20853347&releaseId=63043558>

Irjala, M., Uusiautti, S., & Suikkanen, A. (2021). Ammattiopiskelijoiden näkemyksiä koulutuksen toimintaympäristön muutoksista ja uudistuksista Suomen Lapissa ja kahdessa Saksan teollisuusosavaltiossa. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 23(2)

Kognitiivinen ergonomia (n.d.) Työterveyslaitoksen nettisivut <https://www.ttl.fi/tyontekija/ai-vot-tyossa/aivojen-hyvinvointi/>

Kukkonen, H. (2020). Kiinnittymisen kaltevat pinnat. KeyNote TAMK-päivä helmikuu 2020.

Kukkonen, H. (2014). Kynnyskäsitteet identiteettityön viritäjänä. Teoksessa A. Tapani, H. Kukkonen, & A. Stenlund (toim.), *Pysäköinti kielletty –huoltoajo sallittu! – Yrittäjyyspedagogiikka moottorina kohti uudenlaisia ammatillisuutta*. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B. Raportteja 72. Joulukuu 2014.

Laki ammatillisesta koulutuksesta. (2017). Laki ammatillisesta koulutuksesta 2017/531. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170531>

Linturi, R., & Kuusi, O. (2018). Suomen sata vuotta mahdollisuutta 2018-2037. Yhteiskunnan toimintamallit uudistava radikaali teknologia. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 1/2018. <https://www.eduskunta.fi/FI/valiokunnat/tulevaisuusvaliokunta/julkaisut/Sivut/default.aspx>

Miettinen, R., Pehkonen, L., Lang, T., & Pihlainen, K. (2021). Euroopan Unionin elinikäisen oppimisen avaintaidot, eurooppalainen tutkintoviitekehys ja oppilaitosten opetussuunnitelmien kehittäminen”. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 23(2)

Miettinen, R. (2019). 21. vuosisadan kompetenssit – OECD kasvatuksen kielen uudistajana. *Kasvatus*, 50(3), 203-215.

Miettinen, T. (2020). Sivistysihanteen jäljillä. Muistio 13.2.2020. <https://www.sitra.fi/blogit/sivistystyksen-tarina-elaa-ajassa/>

Opetushallitus. (2019). Osaaminen 2035. Osaamisen ennakoitintfoorumin ensimmäisiä ennakoitintitulosia. Opetushallitus, Raportit ja selvitykset 2019:3. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/osaaminen-2035>

Opetushallitus. (2021). Toisen asteen etäopiskelu ja opiskelijoiden hyvinvoinnin tukeminen, uutinen 4.3.2021. <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2021/>

toisen-asteen-etaopiskelu- ja -opiskelijoiden-hyvinvoinnin-tukeminen

Owalgroupp (2021). Koronavirusepidemian vaikutuksen toisen asteen koulutukseen. Raportti 16.3.20201. <https://minedu.fi/-selvitys-etaopiskelu-toisella-asteella-koettu-raskaana-koronan-aikana>

Salo, P., & Tapani, A. (2021). Opettajien yhteistyö suomalaisen tutkimuksen perusteella. *Lähetetty arvioitavaksi Aikukasvatus-lehteen*.

Salonen, A. (2020). Arto O. Salosen kolumni: Suhtautuminen ratkaisee. *Opettaja-lehti* 17.12.2020 <https://www.opettaja.fi/kolumnit-ja-pakinat/artto-o-salosen-kolumni-suhtautuminen-ratkaisee/>

Siirilä, J., Mäki, K., & Kinnari, H. (2021). Jatkuva oppiminen oppilaitosten ulkopuolella – yhteisiä tulkintoja ja merkityksiä rakentamassa. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 23(2)

Sinkkonen, M., & Laulainen, S. (2019). The Unnoticed Role of Employees in Ethical Leadership. In Thomas, Will & Hujala, Anneli & Laulainen, Sanna & McMurray, Robert (Eds.), *The Management of Wicked Problems in Health and Social Care* (p. 75–90). Routledge.

Sinkkonen, M., & Tapani, A. (2021). Self-regulated learning – a path towards an active and participatory employee? *Lähetetty arviointiin Metacognition and Learning –lehteen*.

Sinkkonen, M., & Tapani, A. (2020). Opettaja opiskelijan itseohjautuvuutta tukemassa. *TAMKJournal* 21.1.2020. <http://tamkjournal.tamk.fi/opettaja-opiskelijan-itseohjautuvuutta-tukemassa/>

Takala, M., Mäkinen, M., Eskola, S., Saarinen, M., & Sutela, K. (2021). Mitä erityisopettajien koulutuksissa opetetaan? - Havainnot yliopistojen ja ammatillisten opettajakorkeakoulujen opetussuunnitelmista. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 23(2)

Tapani, A. (2020). Etävälineitä ja hybridimallia – mitä Sinulle kuuluu? Blogiteksti TAMK-blogissa 18.9.2020 <https://blogs.tuni.fi/tamkblogi/tutkimus/etavaliineita-ja-hybridimallia-mita-sinulle-kuuluu/>

Tapani, A. (2021). Tiimit korkeakouluopettajien työhyvinvointia tukemassa. Esitys TAMK-konferenssissa 4.2.2021.

Tapani, A., & Salonen, A. (2019). Identifying teachers' competencies in vocational education in Finland. *International Journal for Research in Vocational Education and Training*, 6(3), 243–260.

Tapani, A., & Sinkkonen, M. (2021). Minäpystyvyyden vahvistaminen etäopiskelussa - opiskelijoiden kokemuksia. *TAMKJournal* 1.2.2021 <https://tamkjournal.tamk.fi/minapystyvyyden-vahvistaminen-etaopiskelussa-opiskelijoiden-kokemuksia/>

Töissä ja koulussa 2050-luvulla – tältä se näyttää? (2014). <https://www.studio55.fi/vapaalla/article/toissa-ja-koulussa-vuonna-2050-talta-se-naytaa/2781310#gs.vv2zqm>

Vangrieken, K., Dochy, F., Raes, E., & Kyndt, E. (2015). Teacher collaboration: A systematic review. *Educational Research Review*, 15(2015), 17–40.

Väänänen, I., Lahtinen, P., & Laitinen-Väänänen, S. (2021). Ammattikorkeakouluopiskelijoiden näkemyksiä opinnäytetyön työelämäyhteydestä. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 23(2)

Yli-Rämi, H., & Tapani, A. (2020). Opiskeluyhteisön merkitys minäpystyvyyden kehittymisessä. *TAMKJournal* 12.8.2020. <https://tamkjournal.tamk.fi/opiskeluyhteisön-merkitys-minapystyvyyden-kehittymisessä/>

Östring, E. (2021). Cognitive Ergonomics. Puheluviikolla EYE ON TAMK- viikolla 24.3.2021.

